

KRYPTY

—

Jan Sojka

Krypty

Jan Sojka

Znění tohoto textu vychází z díla [Krypty](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Galerie města Plzně v Plzni v roce 2013.

§

Text díla (Jan Sojka: Krypty), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte původ-Nevyžívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní](#).

Verze 1.0 z 11. 9. 2026.

OBSAH

I.	6
dotazník	7
narozeniny	8
mytologie	9
krypty	10
pěšáci	11
plavba	12
svatý týden	13
jen jeden	14
33 °C	15
poledník	16
vzkaz	17
cokoli	18
moji (ne) přátelé	19
II	20
stmívá se	21
vyraz, chrte	22
jsem neklidným jezerem	23
vše prozrazeno	24
v předem stanovený čas	25
neskrývej se	26
plání pokoje	27
stačí zapískat	28
na čísi radu	29
vejdi tiše, zloději	30
na vyzáblém vraku	31
ještě spíme	32
čas po mém dětství	33

III	34
hodina filozofie	35
hodina gramatiky	36
svatá trojice	37
pondělí	38
pořád něco	39
strach	40
kyrys	41
hodina matematiky	42
úplněk.....	43
stín.....	44
pryč	45
hodina tělocviku.....	46
1973	47
Jan Sojka (nejen) o sobě (Martin Šíp)	48

I

dotazník

je lepší psát o životě
který nežijeme
nebo žít život
o němž nemá cenu psát?

lžeme více o sobě
nebo sobě?

stále pijeme z radosti
nebo už ze smutku?

máme větší strach z usnutí
nebo z probuzení?

a konečně
stojí svatí při nás
nebo my při nich?

nehodící se škrtněte
a nepodepisujte se
víme, že jste to vy

narozeniny

můj otec byl vzteklý pes
moje matka horská tůň
u níž on za holomrazů vyl

na podzim v údolí
řeka vyplavila mládě

vesničané se pokřížovali
a dali mu mé jméno

mytologie

matka se vrátila z věštírny
a po zdech čárá obrysy andělů
které vidí jen ona

bratr spí v mé posteli
a sudičky se rvou o právo
vyřknout jeho sudbu

otec s partou rohatých
popíjí v kuchyni vodku

vyhnali mě do nočního baru
došly jim cigarety

krypty

z rozhledny očí
měříš můj příchod

dal jsem ti ocenit
vlastní duši
a ejhle

bylo odhaleno dětství
ten nejnešikovnější pachatel
zanechalo za sebou
přespříliš stop

soudci se odvolávají
svědci je obviňují
dražba vrcholí
krypty se plní

pěšáci

naše životy jsou rozehrané

na poli plevel
koně na jatkách

jako bychom se octli
ve správném čase
na nesprávném místě

střelci slídí kolem
král je nezvěstný

slyšíme tikot hodin
a marně vyhlížíme
jejich správce

plavba

noc je moře
spánek loď
sny jsou proudy

kam dopluji?
který přístav mě přijme?

ten ze vzpomínek?
z tajných přání?
nebo ten z obav?

spánek je loď
s tajemným kapitánem

svatý týden

sedm dní jsem pil
přátelům spílal
nepřátele chlácholil

v poledne jsem budil ponocné
k ránu uspával
pářící se psiska

sedmero dnů jsem pil
jména řek přetékala
pot roků v zádech hrál

na sklonku sedmého dne
pozval mě ďábel
do své knihovny

byl jsem zklamán
samá přírodní lyrika

jen jeden

med nehybně stéká

má včelí bohyně pláče
plástve místo očí

opouštím tě, šeptá
a bodá mě do jazyka

v podivuhodném deliriu
ocitám se v úle
plném bohů

všichni spí
jen jeden tluče hlavou o česno
a čehosi lituje

33 °C

ty a já
uprostřed žárlivého léta

přes řeku napnutý most
jak zločinec na mučidlech

zarputile zapírá
ty po něm vzteky šlapeš

já zůstal stát před ním
přesvědčen o jeho nevině

poledník

mez byla překročena

s námrazou v dlaních
došli jsme k večeru

uvnitř vykáceni
sami sebou obklíčeni

rána nedožijeme

vzkaz

každý únik do tmy
bude jednou osvětlen
má lásko

nechal jsem ti vzkaz na místě
kam nechodíš
a klíče u přátel
které jsme neměli

přitom jsme oba stejní
já piju vodu z řeky
ty vodu dešťovou

cokoli

noční pravdy ráno neobstojí

cokoli zdá se lepší
než živé sny o mrtvých

končí třináctý měsíc
neznámého roku
u morového sloupu shluk

podivný muž nabízí
tisíc lék na nemoc
kterou dosud nikdo nezná

přestože odchází
opačným směrem
za nejbližším rohem
ho potkávám znovu

omlouvá se, zbloudil
hledá Caravaggiův dům

moji (ne)přátelé

neopouštěj mne, nejistoto
jen s tebou po boku
neztratím ostražitost

útoč bez varování, zbrklosti
jen díky tobě padnu
a budu muset vstát

vkrádej se tiše, pomíjivosti
jen díky tobě
zkrotím svou závist

zjevuj se nečekaně, slabosti
jen díky tvé síle
mě neopustí nejistota

II

stmívá se

končí den prvních znamení

soused se zazdil
ve vlastním bytě
a masopustní průvod se propadl
do právě objevených katakomb

tržnice je zatopena
studna zanesena knihami

i já nesu špatné zprávy

večeře s Vermeerem se nekoná
jeho paní má smavou nemoc

vyraz, chrte

plíce jara se nadechují

nasaj sílu
získej náskok
dokud černá bytost spí

až v zádech zaslechneš
její skřek
a podvědomě se ohlédneš
bude pozdě

kvapně se otočíš zpět
ale ona už mlčky
bude stát před tebou

jsem neklidným jezerem

ty štíhlou plachetnicí

na břehu mávají naši rodiče
za nimi skryti ve stínu
odpočívají ti jejich

jsem věčným mořeplavcem
ty ještě věčnějším oceánem

tvé dno bude i mým dnem

vše prozrazeno

jsem rozostřený muž ze snů
které se ti teprve budou zdát

jsi rozedněná stopa
kterou větrím

má přítomnost tě zneklidňuje
jako neznámé dveře
ve známém bytě

vítej v mé blízkosti

v předem stanovený čas

hlídám úpatí tmy
jsem ve střehu

čekám, až se vynoříš
a vklouzneš do mého těla
plného spánku

než se naděješ
obrostu tě
než se vzbudíš
přinesu ti Saturnův prsten

neskrývej se

pokaždé tě poznám

tvůj úsměv je přesnější
než otisk prstu

stesk se řetězí
a vor z tvých dveří tě unáší
do mých neslíbených míst

plání pokoje

čiší tvé kroky

jazykem dřu
o dno mlčení
ty zíváš u okna

v dáli za tebou duha
coby vyšší stupeň svatozáře

jistě, mám sbaleno
doprovod není nutný

stačí zapískat

a s řevem se vyřítím
ze zákopu tvého srdce

proběhnu územím nikoho

na druhé straně
znovu tvé válečné srdce

na čísi radu

posílám si anonymy
sám sobě platím výkupné

s páskou přes oči
cákám na okno směs barev

mezi obrazci
visí hluchá místa

máš-li o sobě pochyby
zírej do nich

vejdi tiše, zloději

prolistuj archiv
a vytrhej stránky
s mým podpisem

vejdi tiše a bez obav
nechám na noc
paměť otevřenou

na vyzáblém vraku

pluje listopad

vyrůstá z mlhy
rozhazuje sítě ticha

na stěžni viselec
s rozmočeným rozsudkem

dál se nedostaneme
milost uvízla v podpalubí

ještě spíme

a léto padá

ještě vzdáleně spíme
mezi tvářemi blízkých

sklep byl vysvěcen
chlad proklet

sčítání smrtihlavů
začíná s podzimem

čas po mém dětství

nebyl dosud pojmenován

rodokmen obrůstá trnám
pod ním vůl s oslem
hrají hru na hledanou

mělo by svítat

orle mých snů
vynes mne vzhůru
nad valy mé malosti

III

hodina filozofie

večeříme chléb
z hrubého zrna času

soumrak se drolí
na drobné chvílky
ty se ptáš
po smyslu života

snadná odpověď:

Gabriel von Max
dřímá v křesle
jeho čtrnáct opic má pré

hodina gramatiky

já osobně
číslo přirozené
někdy způsobilý
dosud přítomen
a čínorodý
však přamálo dokonalý

pády časté
stále nerozmnožen
rodu rozvětveného
vzory žádné

svatá trojice

krajina, již jsme minuli
město, z něhož jsme nevzešli
slunovrat, jenž nenastal

bratr s ženou a dcerkou večerí
vše ostatní je nejisté

zbývá uspat vyjící sny
ty nezkrotné vlky
drásající hřbet noci

pondělí

trpím věčnou žízní
řekl oheň
ale nemohu se napít

otec se posadil
a nalil

televizor hlasitě září
pokoj kolem otce mlčí
večer plyne

pořád něco

teprve deset ráno
a nám už je tolik

otec si kapesníkem
otírá čelo
bratr ukazuje kamsi vzhůru

nebe nad Modravou je úplné
to jen nám
pořád něco schází

strach

od nebe se odráží
holá záda podzimu

přes ulici hoří

z kůže neviditelného svědka
splétám plameny

dav šílí

posel mých rodičů
mě nenašel
a můj náměsíčný pes
se ráno nevrátil

kyrys

noční dílna chrlí tmu
na nebi půl svatozáře

listopad navíjen na vřeteno
si tře prostydlé dlaně

jako kyrys tíží na hrudi něco
z čehož mám od posledního setkání
nejasné obavy

hodina matematiky

strach plus bezradnost
krát tři dny pití
rovná se tíseň

tíseň
dělena snahou zapomenout
rovná se další dva dny pití
plus fyzická nevolnost

fyzická nevolnost rovná se
strach plus bezradnost

úplněk

v mých výsostných vodách
není bezpečno

odpojené spotřebiče hučí
pár žárovek prudce puklo
sklenka na stole
se samovolně posunula

slyším hlas svého přítele
jak mne proklíná
v putyce na konci ulice

cítím otřesy
z prázdného podkroví

mí vlci se probouzí

stín

ve třetím oku držím skryš
se všemi tvými úsměvy

na dně ucha smotávám
klubko tvého hlasu

obcházím tvůj zamčený dům
v kapse tyhle řádky

pryč

nebe ztrácí nervy

kabát v barvě oceli
tvář nezřetelná

sraz máme na hranicích
věc netřeba protahovat

podpisy jsou ověřené
ztráty sečtené
případ uzavřen

už jen rozdělit majetek

polovina deště je má
druhou ti přenechám

ani kapku navíc

hodina tělocviku

šplháním nenadán
na plazení příliš líný

ve skoku zbrklý
v hodu trefován

zato v běhu vytrvalý
častěji před něčím
než někam

1973

jsem muž z minulého století

ztrácím se vpůli týdne
a zpětně všechny ujišťuji
že jsem všude byl

s nočními běžci
doháním prchající ráno

jsem muž minulého století
ztrácím se osaměle
vracím ještě osaměleji

zde báseň přeruším
konec nechám otevřený

Jan Sojka (nejen) o sobě

Plzeňský básník, prozaik, divadelník a středoškolský pedagog Jan Sojka (* 1973) si ke svým čtyřicátinám nadělil novou básnickou sbírku *Krypty*. Provedme nejprve krátkou statistiku: pokud nebudeme počítat rané publikační pokusy (na kterých většinou participoval s jinými generačně spřízněnými básníky), jedná se o jeho v pořadí třetí samostatnou knihu veršů. A připomeňme ještě, že obě předchozí básnické knihy – prvotina *Směr spánku* uveřejněná v roce 2006 a *Oči krále Havrana* z roku 2009 – byly laickou i kritickou veřejností přijaty víc než kladně a v kontextu západočeského kulturního života vyústily v to, čemu se (trochu klišoidně, ovšem) přezdívá malá literární událost. V nejnovější sbírce s poněkud potemnělým názvem pak nacházíme Sojkovu poetickou žeň posledních let. Některé verše sbírky nám přitom mohou znít povědomě – byly již uveřejněny na stránkách plzeňského literárního měsíčníku *Plž*.

Pro čtenáře, kteří dobře znají především Sojkovy dryáčnické (anti)divadelní performance, bude setkání s jeho poezií zřejmě představovat nemalé překvapení. Jan Sojka totiž píše poezii vážnou a vážně míněnou, lyriku s poselstvím, verše s nemalou autorskou a uměleckou ambicí. Pro jeho poezii je tak příznačná tradiční, pevná a v dobrém smyslu slova konzervativní stavba verše, která je ovšem cíleně propojována s moderní výpovědí současného člověka. Hutný autorský styl dále staví na přesné volbě (často neběžných a v paměti hluboko zasutých) výrazů a významově bohatých metaforách, které ponechávají sdostatek prostoru pro čtenářskou fantazii. Sojka často vychází ze struktury jazyka – máje pro to

jako absolvent bohemistiky ty nejlepší předpoklady – z jeho často komplikovaných vazeb, principů a závislostí. Básně pak coby celek působí výrazně sevřeně, koherentně a nesou se ve specifickém, spíše pomalém nežli překotně pádivém rytmu.

Sojkova poetika je dnes v podstatě ustálená, její základní markanty nacházíme ve většině zveřejněných básnických textů. V nejnovější sbírce *Krypty* výrazně posiluje zejména konfesijní rozměr veršů. Nejedná se však o laciná skandální odhalení a nejde vždy jen o zpytování svědomí doprovázené očištnou katarzí; mnohem spíše se na povrch derou určující zážitky či formující okamžiky, jejichž význam si básník uvědomuje až nyní, když se na prahu zralosti pokouší o dílčí životní bilanci: „bylo odhaleno dětství / ten nejnešikovnější pachatel / zanechalo za sebou / přespříliš stop“. Ohlédnout se zpět, teď, když je život, řečeno slovy klasika, v půli se svou poutí, zastavit se na chvíli v čase a zamyslet se nad tím, co bylo, je a bude, pokusit se najít cestu sám k sobě, toť tušeným leitmotivem většiny básní: „jsem muž minulého století / ztrácím se osaměle / vracím ještě osaměleji“.

Reflexivní lyrika už z principu staví na neustálém lavírování mezi světem soukromým (individuálním, intimním) a světem veřejným, nadosobním, prostorem gnómických pravd. V případě sbírky *Krypty* můžeme hovořit o snaze posílit právě vhléd introspektivní, tedy rovinu osobní, byť chápanou nikoliv izolovaně, ale ve vztahu k ostatním. Já a ty variované na desítky způsobů, dva subjekty, které se míjejí i potkávají, navazují dialog i setrvávají v odmlkách, milostně touží i lásku naplňují... V milostných verších je pak zcela na místě užití rafinované hláskové instrumentace i tendence k poněkud monumentalizujícímu stylu: „jsem věčným mořeplavcem / ty ještě věčnějším oceánem / tvé dno bude i mým dnem“.

Na rozdíl od předchozích básnických knih Jan Sojka tentokrát své básně prvořadě nekoncipuje jako generační výpověď. Vychází ze svého soukromého světa a v tomto duchu píše především texty (k) sobě a o sobě. Pokud se ve sbírce *Krypty* rozumuje, mudruje a filozofuje (a u přemýšlivého Sojky tento moment přijít prostě musí), činí se tak povětšinou bez zřetele k vrstevnické zkušenosti, spíš v rovině obecné, tedy všeplatně gnómičké: „je lepší psát o životě / který nežijeme / nebo žít život / o němž nemá cenu psát?“. Neustále se vracející motivy osamění, izolace a vydědění nás pak opravňují mluvit minimálně o spřízněnosti s existenciální poetikou.

Jan Sojka uveřejnil svou třetí knihu veršů, ale tím jeho básnická tvorba dozajista nekončí. „Konec nechávám otevřený“ čteme v poslední básni knížky. A otevřená zůstává i jeho další poetická produkce. Otevřená a vstřícná výzvám budoucnosti.

Martin Šíp
(2013)

Jan Sojka

Krypty

Edice Poezie

Doslov Martin Šíp

Ilustrace na obálce surasaki/Shutterstock.com

Technická redakce Petra Kučerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 11. 9. 2026

ISBN 978-80-274-5158-6 (epub)

ISBN 978-80-274-5159-3 (pdf)

ISBN 978-80-274-5160-9 (prc)

KNIHOVNA? KNIHOVNA!

Využijte **prostor**
pro studium, setkání,
kulturu i relax.

Stahujte **e-knihy zdarma**
z **e-knihovna.cz**, prohlížejte
digitalizované tituly na
digitalizovane.cz.

Sledujte **videocasty**
a přednášky na
youtube.com/@knihovnaPraha.

Půjčte si obraz v Artotéce,
audioknihu, CD, film
nebo deskovou hru.

Tvořte se dřevem, papírem,
barvami, kůží i látkami.
Otevřený ateliér DOK16,
Atelier Jezerka a Kreativní
centrUM v Ústřední knihovně.

Navštivte přednášky,
koncerty, autorská čtení,
filmové projekce, akce
pro děti. Sledujte
mlp.cz/akce.

**Městská
knihovna
v Praze**

Vyzkoušejte svět
virtuální reality.
Více na **mlp.cz/vr**.